

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli den 4 Febr. 1874, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, om anvisande af medel för Sveriges deltagande i 1876 års verdensutställning i Philadelphia; Gifven Stockholms Slott den 23 Januari 1874.

I öfverensstämmelse med ett af Kongressen i Amerikas Förenade Stater fattadt beslut att högtidlighålla hundra året af nämnda staters oberoende genom anordnandet, år 1876 i staden Philadelphia, utaf en internationel utställning af konst-, industri-, jordbruks- och bergverksalster, har de Förenade Staternas President, under den 3 Juli sistlidna år, tillkännagifvit, att berörda utställning kommer att öppnas den 19 April 1876 och stängas den 19 påföljande Oktober, samt låtit inbjuda alla folk att i densamma, till fromma för freden, civilisationen och folkens inbördes vänskapliga beröring, deltaga.

Denna inbjudning, hvilken såväl genom Kongl. Maj:ts beskickning i Washington som genom härvarande amerikanska minister blifvit till Kongl. Maj:t framförd, med uttryck af amerikanska regeringens lifliga önskan om de förenade rikenas deltagande i den tillämnade utställningen, är åtföljd af handlingar, innehållande bland annat, att densamma afsåge beredandet af ett tillfälle att framlägga resultaten af alla nationers konstfärdighet och industri, till ådagaläggande af den menskliga utvecklingens och civilisationens stora framsteg under det senaste århundradet; att svar om inbjudningens antagande önskas före den 4 nästkommande Mars, att hvarje nation, som antager samma inbjudning, bör till handläggning af dithörande angelägenheter utse en komité,

bland hvars medlemmar en komme att, för lämpliga uppgörelser och nödig tillsyn, vistas i Philadelphia till utställningens slut; samt att alla anmälandena om plats i de byggnader eller å den mark, som blifva för utställningen afsedda, måste före den 4 Mars 1875 göras hos den i Amerika tillsatta s. k. »Centennial-commission» eller hundraårs-komité, och alla utställningsföremål, för att lämpligen ordnas och fördelas, vara i Philadelphia före eller i Januari 1876.

Öfver de sålunda gjorda framställningar har Kongl Maj:ts och Rikets Kommers-kollegium, efter nådig befallning, infordrat yttranden af fullmäktige i Jernkontoret, Svenska slöjdföreningen samt vederbörande handels- och sjöfartsnämder, äfvensom af Stadsfullmäktige i Norrköping, Borås och Eskilstuna; hvarefter Kollegium med eget utlåtande i ämnet under den 9 innevarande månad inkommit.

Med hänsyn synnerligast till den betydande marknad, som det svenska jernet inom Förenade Staterna i Norra Amerika förvärfvat och som det bör söka att icke allenast bibehålla, utan äfven än vidare utvidga, hafva fullmäktige i Jernkontoret förklarar sig anse det vara för Sveriges jernhandtering af vigt, att densamma vid ifrågavarande utställning blifver representerad; men då tiden icke medgifvit att inhemta vederbörande jerntillverkares tankar i ämnet och mer än två år komme att förflyta innan utställningen skulle ega rum, kunde fullmäktige för närvarande icke afgifva annat yttrande, än att det syntes dem antagligt, att många af Sveriges bergs- och bruksidkare skulle, delande fullmäktiges uppfattning, finnas benägna att i oförmälda utställning delta; hvarförutan fullmäktige tillkännagifvit sin afsigt att vid brukssocieteten's allmänna sammankomst i Maj eller Juni månad detta år fästa ledamöternes uppmärksamhet på det tillfälle, som sålunda erbjuder sig, att inom Förenade Staterna ytterligare sprida kännedomen om den svenska jernhandterings utveckling och det svenska jernets egenskaper.

Slöjdföreningens yttrande är så lydande:

»Ehuru visserligen mot verldsutställningarne kan erinras, att de icke i alla hänseenden uppfyllt de ändamål, som med dem borde afses; ehuru deltagandet i dessa utställningar är förenadt med ej obetydlig uppoffring ej mindre för de enskilde deltagarne än för det allmänna, och ehuru de, äfven då hänsyn toges till den snabba utveckling, hvaraf vår tid är mäktig, påtagligen träda hvarandra väl tätt i spåren och derigenom göra så mycket känbarare de uppoffringar, de medföra, måste likväl, enligt föreningens åsigt, åt dem tillmätas en vigt och betydelse, nog stor, att ingen nation, som gör anspråk på att räknas bland kulturfolken, numera torde kunna från dem uteblifva.

Jemte den direkta nytta, dessa utställningar onekligen kunna medföra, äro de nemligen egnade att på ett jemförande sätt illustrera de uti dem deltagande länders kulturgrad; samt låta sålunda framgå lärdomar, hvilka ofta måste tillerkännas lika stor vikt, som de materiela fördelar, som kunna genom dem direkt vinnas. Föreningen har med glädje lagt märke till, hurusom Sverige vid föregående internationela utställningar i åtskilliga riktningar gjordt sitt namn känt och aktadt, hvilket icke lärer fela att medelbart utöfva ett fördelaktigt inflytande på vår ställning beträffande den internationela samfärdseln; och i allmänhet torde vårt lands kultur ingalunda vara så betydelslös för andra länder, att den icke skulle förtjena att af dem beaktas, lika litet som Sverige i detta afseende står så högt, att det ej har mycket att af dem lära.

Sveriges afskilda läge gör för detsamma ännu mera nödvändigt, att ej försumma något tillfälle att blifva delaktigt af de framsteg och den utveckling, som andra, genom lätta kommunikationer mera gymnade, länder vunnit och vid en verldsutställning lägga i dagen.

Hvad särskildt ifrågavarande utställning i Amerika beträffar, skulle, med den jemförelsevis ofullständiga kännedom om svenska förhållanden, som der får förutsättas, vårt lands uteblifvande lätt kunna betraktas såsom ett svaghetsbevis, hvilket gifve anledning till underskattande af vår ståndpunkt såsom industriidkande nation.

Föreningen föreställer sig derjemte, att de många landsmän, som vistas i Amerika, skulle med varmt intresse omfatta ett deltagande från moderlandets sida i utställningen i Philadelphia, och att, genom dem, bekanta som många bland dem äro med såväl svenska som amerikanska förhållanden, denna utställning skulle, lättare än annorstädes, gifva vid handen hvad vi hafva att inhemta af den sjelfständiga, fördomsfria och i ekonomiskt hänseende praktiska utveckling, som det amerikanska folket gått och går till mötes.

Särskildt gäller detta handtverken och hvarje industri, der en mängd lefvande arbetskrafter hittills tagits i anspråk. Verktygs- och arbetsmaskiner hafva nemligen på senare tider i Amerika nått en hastig och ändamålsenlig utveckling och, hvad handtverken beträffar, en vidsträcktare användning än måhända i något annat land, i följd hvaraf dessa kunnat annorlunda än tillföre och mera fabriksmessigt organiseras.

Då de svenska handtverken obestriddligen icke ännu i önskvärd mån tillgodogjort sig nyare tiders hjälpmedel, vore det således synnerligen eftersträfvansvärdt, om våra handtverk, genom Sveriges deltagande uti

ifrågavarande utställning och aktgifvande till den friska lifskraft, som utmärker de mestadels till fabriker omgestaltade handtverken i Amerika, kunde erhålla en förnyad väckelse att mera fabriksmessigt organisera sig uti allt, der sådant visat sig vara möjligt och öfverensstämde med den följdriktiga utvecklingen af de förhållanden, som hvarje nation, hvilken icke intager en isolerad ställning, numera måste underkasta sig.

Slutligen torde äfven hänsyn böra tagas dertill, att då den större industrien inom vårt land nu befinner sig i en särdeles hoppgifvande utveckling, densamma utan tvifvel skall vid den förestående verdensutställningen mer än vid föregående tillfällen vara rustad att i täfflingen deltaga.

Af dessa skäl vågar Svenska slöjdföreningen underdånigst tillstyrka,

att Amerikanska Regeringens inbjudning till deltagande i 1876 års verdensutställning i Philadelphia måtte från Sveriges sida antagas;

att Eders Kongl. Maj:t för sådant ändamål måtte i nåder bereda erforderliga medel åtminstone till upprätthållandet af ett kommissariat för utställningen samt reseanslag för kompetente personer att besöka densamma;

äfvansom att, för underlättande af utställningsföremålens transport fram och åter, möjligen måtte beredas erforderligt utrymme å Kronans fartyg.

Handels- och sjöfartsnämnderna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Gefle hafva jemväl varmt förordat Sveriges deltagande i den förestående allmänna konst- och industriexpositionen samt, utöfver de därför ofvan anförda skäl; hufvudsakligen framhållit, att dylika internationela utställningar, hvilka ökat en redan befintlig samfärdsel och öppnat nya marknader för en del länders utförselartiklar, derigenom medfört fördelar äfven i kommersielt hänseende, samt att, med afseende på vårt lands redan ganska betydande handelsförbindelse med Norra Amerikas Förenade Stater, hvilka äro bland de förnämsta afsättningsorterna för svenska jernhandteringen, men hvarest Sverige icke tillföre varit å någon utställning representeradt, det yppade tillfället för svenska industrien att framträda på ett sätt, som motsvarade dess uppnådda ståndpunkt och utveckling, vore synnerligen viktigt och förtjent att af Staten underlättas; helst förlusten, om vårt fosterland dervid, i brist af understöd från Statens sida, icke komme att representeras, blefve, från det allmännas synpunkt betraktadt, större, än som motsvarades af den ekonomiska uppoffring, Staten för sakens främjande behöfde underkasta sig.

I samma syftning hafva äfven stadsfullmäktige i Borås uttalat sig; hvaremot yttrandena från Norrköpings och Eskilstuna stadsfullmäktige ännu icke inkommit.

Kommers-kollegium slutligen, som redan flera gånger haft tillfälle att uttala sin åsigt om vigten och betydelsen af internationela utställningar i allmänhet, har till följd deraf ansett sig kunna nu inskränka sitt underdåniga utlåtande i ämnet till berörande af de omständigheter, den för handen varande frågan i och för sig företer, och i sådant afseende anført, att, om än den omedelbara handels- och sjöfartsförbindelsen emellan Sverige och Nord-Amerikas Förenade Stater ännu icke kunde sägas hafva uppnått någon större utveckling, det medelbara utbytet af produkter emellan länderna och den deraf föranledda beröringen dem emellan vore af den beskaffenhet, att Sverige syntes icke kunna undandraga sig att deltaga i en utställning, som, jemte sin egentliga uppgift, tillika hade en för den nord-amerikanska republiken särskild betydelse. Vid sådant förhållande syntes de med ett sådant deltagande förenade utgifter, som svenska Statsverket kunde komma att vidkännas, icke nu böra komma i betraktande, under förutsättning dock, att idkare af de industriela yrken inom landet, hvilka företrädesvis borde vid utställningen representeras, vore villige till de uppoffringar, som från deras sida vore af nöden, så vida Sverige skulle kunna på ett värdigt sätt uppträda på utställningen vid sidan af andra kulturländer; och då, på sätt af ofvan omnämnda yttranden inhemtas, vederbörande ansett det vara af vigt eller fördel för Sverige att deltaga i ofta nämnda utställning, funne Kollegium sig böra tillstyrka antagande af den för detta ändamål från Förenade Staternas regering utgånga inbjudning.

Vid nådig pröfning af hvad i detta ämne sålunda förekommit har Kongl. Maj:t väl insett de olägenheter, som ur ekonomisk synpunkt kunna, synnerligen för en mindre rik stat, uppkomma, om de internationela utställningar, hvilka under senaste decennier, med få års mellantid och med allt större omfattning, egt rum i några af Europas förnämsta städer, skulle öfvergå äfven till andra verldsdelar samt sålunda medföra genom afståndet betydligt ökade kostnader för de europeiska samhällen och enskilda, som finna sig hugade eller af omständigheternas kraf nödsakade att gång efter annan deltaga i dylika de bildade folkens täffingsmöten. Men, då något för framtiden bindande exempel i detta hänseende icke skäligen må sökas i det förhållande, att Sverige bereder sina konst- och industriidkare tillträde till den utställning, som för jordens alla kulturfolk nu första gången öppnas på andra sidan om

Atlantiska hafvet, i en verldsdel, hvars befolkning mera än någon annans är med de europeiska kulturfolken förenad genom stamfrändskapens och en ständig samfärdsels band, har Kongl. Maj:t funnit betydelsen af de utgifter, som för Sverige måste uppkomma, derest detta land skall på ett värdigt sätt medverka till den transatlantiska verldsutställningen, icke böra tillerkännas afgörande vikt mot de skäl, som för en sådan medverkan blifvit, enligt hvad ofvan är anfördt, framställda af samtliga de i ämnet hörda sakkunniga myndigheter och föreningar. Ett skäl, som jemväl synes Kongl. Maj:t ega någon vikt vid frågans behandling, är föreställningen, att förmåner af en från Sverige visad benägenhet att gå nord-amerikanska regeringens lifligt uttalade önsknin- gar härutinnan till mötes kunde i någon mån tillgodokomma de många af våra landsmän, hvilka i Amerika inflyttat och hvilkas ställning i det främmande landet måste väsendtligen bero af välvilja och tillmötes- gående från de äldre invånarnes sida.

Kongl. Maj:t, som med anledning af allt detta anser den gjorda inbjudningen till verldsutställningen i Philadelphia böra antagas under förutsättning af Riksdagens medverkan dertill i hvad på densamma ankommer, är väl icke i tillfälle att nu framlägga någon beräkning öfver de deraf för Sverige härflytande kostnader; men, på det att de i första rummet nödiga förberedelser till företaget må kunna ske genom till- sättande af en inhemsk komité för detta ändamål och genom anstalter af komitén för att göra utställningens syfte i särskilda delar bekant för svenska konst- och industriidkare, så att desses anmälanden af ex- positionsföremål må kunna inom förelagd tid komma den amerikanska hundraårskomitén tillhanda, vill Kongl. Maj:t härmed af Riksdagen äska anvisandet å extra ordinarie stat för år 1875 af ett anslag stort Femtio tusen (50,000) Kronor, att af Kongl. Maj:t, i mån af behof och, derest så erfordras, äfven genom förskottsänvisning under loppet af inne- varande år, användas såsom bidrag till Sveriges deltagande i 1876 års internationela konst- och industriutställning i Philadelphia.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Axel Bergström.

*Utdrag af protokollet öfver civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 23 Ja-
nuari 1874.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern ADLERCREUTZ,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden BREDBERG,
BERG,
Friherre LEIJONHUFVUD,
WÆRN,
WENNERBERG,
BERGSTRÖM,
Friherre ALSTRÖMER och
WEIDENHIELM.

Härefter uppläste Departementschefen, Statsrådet Bergström till ju-
stering ett, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t denna dag, en-
ligt Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, förut beslutat, uppsatt förslag
till nådig Proposition till Riksdagen, i fråga om Sveriges deltagande i
1876 års verdensutställning i Philadelphia;

Och täcktes Hans Maj:t Konungen, enligt Stats-
Rådets underdåniga tillstyrkande, i nåder gilla samma
förslag, samt förordna att, i öfverensstämmelse dermed
nådig Proposition skulle till Riksdagen aflåtas, så ly-
dande, som bilagan Litt. B. till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
Axel Hegardt.
